

достаточную теоретико-методологическую обеспеченность эмпирических исследований власти. Концептуальные проблемы власти, которые длительное время выступают главным предметом дискуссий в западной философии, политологии, социологии, психологии и культурологии, нашли адекватное внедрение в отечественном обществоведении. Автором статьи определен круг проблем в изучении власти, которые требуют более глубокого исследования и концептуализации.

Ключевые слова: властезнание, кратология, власть, политическая власть, государственная власть, социальная власть.

Demyanenko Boris

HISTORIOGRAPHY OF DOMESTIC CRATOLOGICAL DISCOURSE: QUARTER CENTURY OF RESEARCHES, CONCEPTUALIZATIONS, GENERALIZATIONS

Historiographical analysis of the most remarkable Ukrainian publications of independence period devoted to the study of power (political, civil, social, etc.) in the context of organic combination of the achievements of international theory of power (democratic experience first of all) with the Ukrainian political and power context is suggested in the article. A detailed review of domestic cratological discourse, its creative interpretation will allow to reach a new level of power (political, civil, social, etc.) phenomenon understanding, overcome persistent stereotypes, amateur and mythologized ideas of it, formulate qualitative and effective practical recommendations, minimize the negative effects of the crisis in the Ukrainian political system, introduce an effective model of government that would meet the current needs of post-totalitarian Ukraine from one hand and handle historical, civilization and globalization challenges from other.

As a result of the carried out historiographical analysis of Ukrainian cratological discourse has been ascertained that the power (political, civil, social, etc.) in national literature is considered as a leadership-subordination relationship in social group, the state and society; as volitional element which is reflected in the ability to impose own will using coercion and persuasion, to subordinate others by own interests; as an institution that can provide unity of action and established order in public relations. Domestic cratological heritage has a powerful heuristic potential, has demonstrated sufficient theoretical and methodological provision of empirical researches of power. Conceptual problems of power that has been a major subject of debate in Western philosophy, political science, sociology, psychology and cultural studies for long time have found the proper implementation in the national social science. Author of the article defines the range of cratological problems that require deeper study and conceptualization.

Keywords: cratology, power, political power, state power, social power.

Одержано 16.05.2017

УДК 341.223.1(210.1)(477.75)(470+571)«2014»

*Каландирець Юрій, Остапчук Олексій
(Переяслав-Хмельницький)*

ПІВОСТРІВ КРИМ: ОБ'ЄКТ КОНФРОНТАЦІЇ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Зроблено спробу проаналізувати специфіку російсько-українських відносин після здобуття Україною незалежності зосередитися навколо проблемних питань, пов'язаних з Автономною Республікою Крим. Результати аналізу у даній статті висвітлюються як передумови та причини анексії українського півострова Крим Російською Федерацією у березні 2014-го року.

Ключові слова: Крим, Україна, Російська Федерація, Чорноморський флот, Тузла, Харківські угоди, анексія, шовінізм, територіальна цілісність, правовий статус.

Анексія Криму Російською Федерацією у березні 2014 р. актуалізувала й посилила інтерес до цієї проблеми. Дане питання широко обговорюється в українському суспільстві та на міжнародній арені як таке, що свідчить про нову геополітичну розстановку сил у світі. Водночас анексія Кримського півострова спонукає дослідників переосмислити історію двосторонніх українсько-російських відносин з позицій сьогодення, з метою об'єктивно оцінити причини та передумови окупації Криму та запобігти таким актам у майбутньому.

Вивчення окремих аспектів, які стосуються даного питання займалися такі науковці як: С. Громенко, О. Любовець, В. Василенко, В. Торба, Я. Потапенко, Д. Шерр та ін. Згадані

дослідники у своїх наукових розвідках неодноразово висвітлювали проблемні ділянки російсько-українських відносин, зокрема конфліктогенність та конфронтаційність навколо АРК.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі науково-публіцистичної літератури та досліджень сучасних науковців та аналітиків визначити й узагальнити основні передумови та причини, що призвели до спланованої окупації півострова в 2014-му році.

Загально відомо, що 19 лютого 1954 р. Президія Верховної Ради СРСР ухвалила Указ «Про передачу Кримської області із складу РРФСР у склад УРСР». На той час це рішення носило політичний, економічний та ідеологічний характер, оскільки територіальна близькість та тісні господарські й культурні зв'язки між Кримом і Україною повинні були вирішити економічні негаразди півострова [9]. Водночас, дослідник Сергій Громенко у статті «Кримський якір» обґрунтовує ще одну причину такого акту, наголошуючи, що «передача Криму Україні була мотивована не якоюсь особливою любов'ю, не боротьбою за владу й не господарськими розрахунками, а давньою стратегією прив'язування союзних республік до Росії «регіонами-якорями» [4, арк.35].

Тим не менш, цим документом було закладено основу для сучасного російсько-українського протистояння. Адже саме факт передачі Криму Україні ліг в основу сучасної офіційної російської пропаганди, покликаної виправдати агресивні дії Кремля. Окрім того, на цій темі спекулює більшість російських політиків та дослідників, які підтримують офіційну політику держави і наголошують на незаконності юридичного підґрунтя передачі Криму УРСР.

Зауважимо, що в черговий раз ситуація навколо територіальної приналежності Криму загострилася ще на початку 1990-х рр. Зокрема, вже під час «параду суверенітетів» союзних республік 1990 р. Комітет державної безпеки СРСР посприяв утворенню на території «проблемних» союзних республік автономних утворень. І лише після підписання «Договору між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою» від 19 листопада 1990 р. (стаття 6 якого зазначала, що «Високі Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність Української Радянської Соціалістичної Республіки і Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки в нині існуючих у межах СРСР кордонах») питання територіальної приналежності Криму було на деякий час знято [9].

Подальший розвиток подій в СРСР та процес його розпаду загострив нові територіальні суперечки між УРСР та РРФСР. Політичне керівництво УРСР вимушене було шукати прагматичних компромісів у відносинах із РРФСР, внаслідок чого українська сторона погодилася на закріплення референдумом від 12 лютого 1991 р. статусу автономної республіки для Криму [16]. Проте отримання Кримом автономії не зняло з порядку денного його подальшої територіальної приналежності. В черговий раз територіальну цілісність України було поставлено під сумнів Постановою і Заявою Державної думи Російської Федерації про Крим від 21 і 22 травня 1992 р. У цих документах зазначалася про неправомочність акта передання Криму Україні (1954). У Заяві Державної думи Росії також йшлося про необхідність «захищати інтереси росіян, де б вони не проживали» [10].

На початку 1993 р. в РФ дещо змінили тактику з приводу Кримського півострова. Так, цього разу гостроти набуло питання статусу міста Севастополя у Верховній Раді РФ було утворено робочу комісію, завданням якої було вивчення історико-правових аспектів статусу даного міста та обґрунтування «наукових підстав» територіальних претензій Росії до України щодо Криму. Спираючись на висновки комісії 9 липня 1993 р., Верховна Рада РФ ухвалила Постанову «Про статус міста Севастополя», яка однозначно визначала «російський федеральний статус міста Севастополя в адміністративно-територіальних кордонах міського округу станом на грудень 1991 року». Проте вчасна реакція українського політичного керівництва та підтримка з боку міжнародної спільноти дещо призупинили активність РФ у цьому напрямку [9]. Хоча РФ й надалі продовжувала фінансово, культурно й політично поглинати даний регіон.

Паралельно проблемою, яка живила конфронтацію в російсько-українських відносинах, було становище Чорноморського флоту (ЧФ). Складні та суперечливі переговори щодо поділу Чорноморського флоту СРСР точилися з 1992 по 1996 рр. Однак 16 жовтня 1996 р. Державна

дума РФ затвердила проект закону «Про припинення розподілу Чорноморського флоту», що мало поширити юрисдикцію Російської Федерації на місто Севастополь. Українська сторона пропонувала росіянам орендувати за відповідну плату на обмежений період часу інфраструктуру військово-морської бази у Севастополі. Зрештою, 28 травня 1997 р. Україна і Росія підписали угоди про статус і умови перебування ЧФ та про взаєморозрахунки, пов'язані з розподілом ЧФ і перебуванням ЧФ РФ на території України, проте зазначені документи набули чинності лише 6 липня 1999 р. [16]. Поряд з цим, 31 травня 1997 р. між Україною і РФ було підписано політичний «Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією», яким в РФ офіційно визнавали територіальну цілісність України [6]. На деякий час, ця угода на державному рівні зняла з порядку денного проблеми статусу Криму та Севастополя й сконцентрувала свою увагу на так званих питаннях порушення прав росіян [12, арк. 45].

Зауважимо, що від самого початку незалежності України в РФ не виключалися такі варіанти розвитку подій як «повзуча» інтеграція Криму в РФ або ж очікувалося, що вся Україна разом із Кримом піде «білоруським» шляхом. З цією метою на території півострова почали агресивно діяти сепаратистські сили. Особливо активними у цій діяльності були лідери «Русской Партии Крыма», які галасливо виступали за передачу Чорноморського флоту Росії. Окрім того, проімперські сили активно використовували мовне питання для нагнітання істерії «примусової українізації», порушення прав етнічних росіян. Дійшло до того, що на місцях приймалися рішення про надання російській мові статусу другої державної мови поряд з українською [11, арк.111].

Так, черговою провокацією навколо питання Криму стала прийнята Верховною Радою АРК 15 жовтня 1997 р. Постанова № 1337-1 «Про функціонування російської мови на території Автономної Республіки Крим». Проект цієї постанови був внесений депутатами ВР АРК Максимовим В.І., Кличниковим В.Н., Кизиловим Б.В. й повністю суперечив Конституції України і діючому законодавству України. У зв'язку з тим, що вказана Постанова не знайшла підтримки у вищого керівництва держави, її підписано не було [15, арк.87-88].

Проте інформаційна війна на мовному підґрунті тривала й надалі. Так, у середині 1998 р. ЗМІ АРК в котре поширили серію матеріалів про нібито існуючу дискримінацію росіян та ущемлення прав російськомовного населення в автономії. У той час, коли на більш як на 600 тис. українців автономії [14, арк. 66] припадала лише одна українська школа, на 230 тис. кримських татар – дві школи з кримськотатарською мовою навчання, а на 1 млн. 630 росіян – понад 300 шкіл з російською мовою навчання. Російськомовні передачі на кримському телебаченні складали 85% від загального обсягу ефірного часу, кримськотатарською мовою – 7%, українською мовою – всього 1,7%; на радіо відповідно 88, 12, і 3% [14, арк. 67]. Тому використання російської мови виявилось зручним інструментом політичного тиску на Україну. Більше того, постійні спекуляції довкола «утисків» російськомовних громадян поступово зміцнювали статус російської мови в Україні та сприяли подальшій русифікації українського населення.

Показово, але етнічні росіяни та деякі російськомовні українці активно підігравали такій політиці Кремля. Наприклад, наприкінці 1990-х рр. на адресу Держдуми, Адміністрації президента та інших державних органів РФ активно стали надходити численні листи та звернення від «російськомовних» громадян країн СНД, включно з Україною, в яких висловлюються скарги щодо порушення їхніх прав і свобод [12, арк. 49; 13].

Черговим загостренням у російсько-українських відносинах виявилось питання навколо о. Тузла. Так, період із вересня по листопад 2003 р. у російсько-українських відносинах можна охарактеризувати як кризу навколо острова Коса Тузла, розташованого в Керченській протоці. Погіршення відносин країн було спричинено тим, що влітку 2003 р. російська сторона розпочала інтенсивне зведення дамби від Таманського півострова до українського острова Тузла. У вересні представник прикордонної служби РФ виступив із заявою про намір поставити на косі Тузла російську заставу по завершенню будівництва дамби. 30 вересня МЗС України зробило заяву про приналежність о. Тузли Україні. Українські прикордонники за короткий термін звели там свою заставу. Напруження у взаємовідносинах було сильним і використовувалось різними

політичними партіями. 23 жовтня після зустрічі Президентів В.Путіна та Л.Кучми будівництво дамби було зупинено за 100 метрів від лінії державного кордону. Ворожі заяви з обох сторін поволі вщухали та розпочалися перемовини щодо акваторії Чорного та Азовського морів. У грудні 2003 р. обидва Президенти підписали договір про співробітництво у використанні Азовського моря та Керченської протоки, проте питання про російсько-український кордон та про режим акваторії залишилися неврегульованими.

У липні 2005 р. в результаті чергових консультацій України та Російської Федерації, прес-служба МЗС України оголосила, що Росія визнала приналежність Україні острова Коса Тузла і «вод навколо нього». Проте в Департаменті інформації і друку МЗС РФ у відповідь на таку інформацію сказали: «правовий статус острова Тузла залишається невизначеним» [8]. Тому, нині влучною є думка британського військового експерта Джеймса Шерра про те, що «конфлікт навколо острова Коса Тузла в Керченській протоці був спровокований Росією для того, щоб з'ясувати, чи готова Україна обстоювати свої національні інтереси і чи мають намір їй у цьому допомагати країни Заходу» [7]. Показово, але не останню роль відіграло обладнання сучасної української прикордонної застави на о. Тузлі [5], що частково підтверджує слова британського військового експерта.

Схожої думки дотримується й экс-радник Президента Росії Андрій Ілларіонов, який, виступаючи 19 листопада 2014 р. в Європарламенті, зазначив, що «підготовку до війни з Україною, Росія розпочала ще у далекому 2003 році, а вже в 2004 році, урядом Кремля серйозно розглядалась окупація Криму, проте ці факти вміло замовчувались та приховувались».

Останнім кроком, що неминуче наближав окупацію Криму, стало підписання в квітні 2010 року Харківських домовленостей. 21 квітня 2010 р. Президенти України та Росії у Харкові підписали Угоду між Україною і РФ з питань перебування Чорноморського флоту РФ на території України. Згідно з нею термін перебування Чорноморського флоту РФ у Севастополі продовжено з 2017 р. до 2042 р. з автоматичним продовженням на 5 років у випадку, коли та чи інша сторона не висловить заперечення про встановлення орендної плати. Офіційно, термін перебування флоту збільшено в обмін на здешевлення для України російського газу через застосування знижки у вигляді анулювання митних зборів [10]. Такий хід подій відразу отримав шквал критики, яка була цілком справедливою. Саме цей крок допоміг визначити якою буде діяльність тодішнього Президента України Віктора Януковича, а саме – спрямованою на підпорядкування російському впливу.

З цього приводу, досить розумно висловився перший президент України Леонід Кравчук: «Я думаю, що Харківські угоди відіграли свою негативну роль в плані окупації Криму і України. Але план окупації України або розчленування України і її знищення як держави та поновлення імперії не в межах колишнього Радянського Союзу, а в межах царської Росії, цей план у Путіна і його команди був виписаний дуже давно. Всі ці питання, які потім вирішувались в Україні – це був лакмусовий папірець. Путін перевіряв наскільки Україна буде чинити супротив чи вона буде легко все віддавати. Тузла, Харківські угоди, торгові війни, перекриття газової труби, підвищення ціни на газ – все це один ланцюг. Тобто він Україну випробовував» [1].

Тому в результаті антиукраїнської політики значної частини українських високопосадовців, так званої «п'ятої колони», за підтримки РФ 27 лютого 2014 р. невідомими людьми на будівлі Верховної Ради Криму та Уряду Автономної Республіки Крим були встановлені російські прапори. У цей же день, відбулося Засідання Верховної Ради Криму на якому парламент Криму вирішив провести референдум, з метою розширення повноважень автономії. Також прем'єр-міністром Автономної Республіки Крим був незаконно призначений Сергій Аксьонов.

За досить короткий час російські військовослужбовці вміло дестабілізували ситуацію в регіоні, паралізувавши роботу українських збройних сил, захопивши засоби масової комунікації, для того щоб максимально урізати зв'язок з територією України. Згодом, досягнувши своєї мети, отримавши повний контроль та дестабілувавши ситуацію в регіоні, 16 березня Російська Федерація організувала незаконний «референдум про статус Криму», на якому більшість людей під тиском проголосувала за приєднання півострова Крим до складу Російської Федерації. За підозрілим результатом «референдуму» (96,6 % проголосували за приєднання Криму до Росії)

стало зрозуміло, що тут мали місце фальсифікація та порушення [3].

Аналіз цих подій свідчить, що збройна агресія Росії має більш далекоглядну мету, ніж просто позбавлення України частини її території. Підтвердженням цього є, зокрема, спроба Кремля нав'язати свій руйнівний для української незалежної державності план «мирного» врегулювання та залучити до його реалізації західні держави. Ще 5 березня 2014 р. міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров під час переговорів із державним секретарем США Джоном Керрі виклав основні елементи цього плану, а саме: не підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС; відмова від вступу до НАТО; перенесення дати президентських виборів з 25 травня 2014-го на пізніший термін; розробка нової української Конституції; федералізація України; надання російській мові статусу другої державної [2, арк.30].

Про напрям політики Росії щодо інших земель, в тому числі і України, влучно зазначив доктор історичних наук, професор Потапенко Ярослав Олександрович. Він наголошував, що одним з базових витоків російсько-українського конфлікту є ідеологія і практика рашизму – новітнього феномену зі сфери політичного, що поєднав у собі цілий комплекс перверсивних і деструктивних явищ: російський фашизм, парадоксально й еkleктично сполучений з елементами сталінізму, монархізму, імперського колоніалізму та ксенофобського шовінізму.

Отже, питання Криму в російсько-українських відносинах є спірним з середини ХХ-го століття. Розпад СРСР лише загострив цю проблему, оскільки Росія не збиралась відходити від ідеї «збирача земель», як це було в часи Радянського Союзу, а намагалась за допомогою гібридних методів втримувати сусідні країни «під своїм наглядом».

Тому майже відразу після параду «суверенітетів» з боку РФ посилювалися спроби відновити СРСР, але в іншому форматі (не виключено, що в межах СНД). У цьому напрямі вдало було застосовано тактику політичного, культурного, гуманітарного, фінансово-економічного та енергетичного тиску на сусідні держави, з метою їх утримання в своїй зоні впливу.

Що стосується України, то тут ефективно було використано риторику навколо питань, пов'язаних з Кримом. Зокрема, Російською Федерацією систематично вибудовувалися спекулятивні конструкції довкола територіальної приналежності АРК, статусу Чорноморського флоту та міста Севастополя, українська влада звинувачувалася в «утисках» російськомовних в Криму, активно діяли проросійські сепаратистські рухи, які поступово створили підґрунтя анексії Криму у 2014 р.

Нині російські дослідники та владні кола намагаються виправдати свої злочинні дії в Криму, утверджуючи міф про «відновлення історичної справедливості». В основі цих принципів лежить ідея належності півострова Росії, ідея захисту пригніченого російського населення на території півострова. Показовим у цьому випадку є те, що після окупації Криму Україна виявила себе як сторона, неспроможна відповісти силовими методами, що у свою чергу лише посилює геополітичні амбіції Кремля та спровокувало нові територіальні загарбання нашої держави.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Валентин Торба. Харківські угоди: плацдарм для російської агресії/ Газета «День» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/harkivski-ugody-placdam-dlya-rosiyskoyi-agresiyi>
2. Володимир Василенко Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політично-правові оцінки // Український тиждень. – №42 (362). – 2014. – С. 28-42.
3. Гіркін розповів, як «зганяв депутатів» у Криму голосувати за приєднання до РФ // Українська правда – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/01/24/7056252/>.
4. Громенко С. Кримський якір // Український тиждень. – 2014. – №49 (369). – 5-11 грудня. – с. 32-35.
5. День в історії. Конфлікт за острів Тузла – РФ вперше спробувала захопити кримську землю // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/den_v_istoriyi___konflikt_za_ostriv_tuzla___rf_vpershe_sprobuvala_zahopiti_krimsku_zemlyu_n490727 (08.05.2017).
6. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією. Україна, Російська Федерація; Договір, Міжнародний документ від 31.05.1997 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_006 (08.05.2017).
7. Західний експерт: Конфлікт навколо Тузли був спровокований, щоб дізнатися про здатність України захищати себе / [Електронний ресурс]. – Корреспондент.net, 9 грудня 2003. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/246627-zahidnij-ekspert-konflikt-navkolo-tuzli-buv-sprovokovaniy-shchob-diznatisya-pro-zdatnist-ukrayini-zahi> (08.05.2017).

8. Конфлікт між Росією та Україною навколо острова Тузла – Інтернет-журнал для молодих і кльових. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: molodi.in.ua/konflikt-tuzla/.
9. Любовець О. Фантомні болі Імперії. Чи могла Україна втратити Крим у 1990-х / [Електронний ресурс]. – Олена Любовець, 17.06.2014. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/06/17/143288/> (08.05.2017).
10. Територіальні питання та проблеми Чорноморського флоту в українсько-російських відносинах – Україна в Європі і світі – Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1079042255620/politologiya/teritorialni_pitannya_problemi_chornomorskogo_flotu_ukrayinsko-rosiyskih_vidnosinah.
11. ЦДАВО, Ф.5252, Оп-1, ОД.ЗБ-54. ДОВІДКА. Про міжетнічну ситуацію та забезпечення Україною національно-культурних та освітніх потреб національних меншин Республіки Крим. – Арк. 109-114.
12. ЦДАВО, Ф.5252, Оп-1, ОД.ЗБ-108. До питання забезпечення прав і свобод росіян в Україні в контексті українсько-російських відносин (Аналітична записка). – Арк. 43-51.
13. ЦДАВО, Ф.5252, Оп-1, ОД.ЗБ-108. Про подальше розгортання в РФ практичних заходів стосовно «захисту співвітчизників» за кордоном. – Арк. 52-55.
14. ЦДАВО, Ф.5252, Оп-1, ОД.ЗБ-111. Матеріали для доповіді «Проблеми соціально-економічного розвитку Криму: концепція державної етнополітики». – Арк. 66-72.
15. ЦДАВО, Ф.5252, Оп-1, ОД.ЗБ-111. Претседатель Верховного Совета Автономной Республики Крым. 21.04.98 р. № 28-41/267. Главе Администрации Президента Украины Кушнареву Е.П. – Арк. 87-88.
16. Яке значення мало кримське питання для становлення та розвитку українсько-російських відносин у 1991-2014 рр.? – Кризь віки – Крим: шлях кризь віки – Історія у запитаннях і відповідях – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.vn.ua/book/krim/118.html>.

REFERENCES

1. Valentin Torba. Kharkivski ugodi: platsdarm dlya rosiyskoї agresii / Gazeta «Den» – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/harkivski-ugody-placdarm-dlya-rosiyskoyi-agresiyi>.
2. Volodimir Vasilenko Rosiysko-ukrainska viyna 2014 roku: prichini, perebig ta politichno-pravovi otsinki // Ukrainskiy tizhden. – №42 (362). – 2014. – s. 28-42.
3. Girkin rozpoviv, yak «zgaryav deputativ» u Krimu golosovati za priednannya do RF // Ukrainska pravda. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/01/24/7056252/>.
4. Gromenko S. Krimskiy yakir // Ukrainskiy tizhden. – 2014. – №49 (369). – 5-11 grudnya. – s. 32-35.
5. Den v istorii. Konflikt za ostriv Tuzla – RF vpershe sprobuvala zakhopiti krimsku zemlyu // [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://24tv.ua/den_v_istoriyi_konflikt_za_ostriv_tuzla_rf_vpershe_sprobuvala_zahopiti_krimsku_zemlyu_n490727 (08.05.2017).
6. Dogovir pro druzhbu, spivrobotnitstvo i partnerstvo mizh Ukrainoyu i Rosiyskoyu Federatsieyu. Ukraina. Rosiyska Federatsiya; Dogovir. Mizhnarodniy dokument vid 31.05.1997 / [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_006 (08.05.2017).
7. Zakhidniy ekspert: Konflikt navkolo Tuzli buv sprokovovaniy, shchob diznatisya pro zdatnist Ukraini zakhishchati sebe / [Elektronniy resurs] – Korrespondent.net. 9 grudnya 2003. – Rezhim dostupu: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/246627-zahidnij-ekspert-konflikt-navkolo-tuzli-buv-sprovokovaniy-shchob-diznatisya-pro-zdatnist-ukrayini-zahi> (08.05.2017).
8. Konflikt mizh Rosieyu ta Ukrainoyu navkolo ostrova Tuzla – Internet-zhurnal dlya molodikh i klovikh. – [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: molodi.in.ua/konflikt-tuzla/.
9. Lyubovets O. Fantomni boli Imperii. Chi mogla Ukraina vtratiti Krim u 1990-kh / [Elektronniy resurs] – Olena Lyubovets. 17.06.2014. – Rezhim dostupu: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/06/17/143288/> (08.05.2017).
10. Teritorialni pitannya ta problemi Chornomorskogo flotu v ukrainsko-rosiyskikh vidnosinakh – Ukraina v Evropi i sviti – Navchalni materialy onlayn [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://pidruchniki.com/1079042255620/politologiya/teritorialni_pitannya_problemi_chornomorskogo_flotu_ukrayinsko-rosiyskih_vidnosinah.
11. TsDAVO. F.5252. Op-1. OD.ZB-54. DOVIDKA. Pro mizhetnichnu situatsiyu ta zabezpechennya Ukrainoyu natsionalno-kulturnikh ta osvithnikh potreb natsionalnikh menshin Respubliki Krim. – Ark. 109-114.
12. TsDAVO. F.5252. Op-1. OD.ZB-108. Do pitannya zabezpechennya prav i svobod rosiyan v Ukraini v konteksti ukrainsko-rosiyskikh vidnosin (Analitichna zapiska). – Ark. 43-51.
13. TsDAVO. F.5252. Op-1. OD.ZB-108. Pro podalshe rozgortannya v RF praktichnikh zakhodiv stosovno «zakhistu spivvitichiznikiv» za kordonom. – Ark. 52-55.
14. TsDAVO. F.5252. Op-1. OD.ZB-111. Materiali dlya dopovidi «Problemi sotsialno-ekonomichnogo rozvitku Krimu: kontsepsiya derzhavnoi etnopolitiki». – Ark. 66-72.
15. TsDAVO. F.5252. Op-1. OD.ZB-111. Pretsedatel Verkhovnoyego Soveta Avtonomnoy Respubliki Krym. 21.04.98 r. № 28-41/267. Glave Administratsii Prezidenta Ukrainy Kushnarevu E.P. Ark. 87-88.

16. Yake znachennya malo krimske pitannya dlya stanovlennya ta rozvitku ukrainsko-rosiyskikh vidnosin u 1991-2014 rr.? – Kriz viki – Krim: shlyakh kriz viki – Istoriya u zapitannya i vidpovidyakh – 2014 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://history.vn.ua/book/krim/118.html>.

Каландирец Юрий, Остапчук Алексей

ПОЛУОСТРОВ КРЫМ:

ОБЪЕКТ КОНФРОНТАЦИИ В РОССИЙСКО-УКРАИНСКИХ ОТНОШЕНИЯХ

Сделана попытка проанализировать специфику российско-украинских отношений, после получения Украиной независимости сосредоточиться вокруг проблемных вопросов, связанных с Автономной Республикой Крым. Результаты анализа в данной статье освещаются как предпосылки и причины аннексии украинского полуострова Крым Российской Федерацией в марте 2014-го года.

Ключевые слова: Крым, Украина, Российская Федерация, Черноморский флот, Тузла, Харьковские соглашения, аннексия, шовинизм, территориальная целостность, правовой статус.

Kalandyrets Yuriy, Ostapchuk Olexey

CRIMEAN PENINSULA

AS AN OBJECT OF CONFRONTATION IN RUSSIAN-UKRAINIAN RELATIONS

An attempt to analyze the specifics of Russian-Ukrainian relations after gaining independence last around issues related to ARC. The analysis in this article covers both the background and reasons for the annexation of Ukrainian peninsula of Crimea by the Russian Federation in March 2014.

Keywords: Crimea, Ukraine, Russia, the Black Sea Fleet, Tuzla, Kharkiv agreements, annexation, chauvinism, territorial integrity and legal status.

Одержано 22.05.2017

УДК 342.25(477)

*Кузуб Галина
(Чернівці)*

**ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВА
НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ РЕФОРМИ**

У статті проаналізовано особливості внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади. Автором виділено ключові аспекти законодавчого процесу, а також звернуто увагу на його неоднозначну оцінку в українському суспільстві. За допомогою SWOT-аналізу було підсумовано перспективи реформування Конституції України.

Ключові слова: децентралізація, конституційна реформа, політичний дискурс, місцеве самоврядування, особливий статус Донбасу.

Процес децентралізації наразі є одним з найактуальніших питань в Україні, що пов'язаний з докорінною перебудовою системи формування адміністративно-територіального устрою і взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування на локальному рівні. Втілення реформи було б неможливим без створення відповідної нормативно-правової бази, що включає як прийняття нових нормативно-правових актів, так і внесення змін до вже існуючих. У цьому аспекті внесення змін до Конституції України є ключовою умовою реалізації процесу децентралізації, але робота з цього питання на сьогоднішній день не завершена.

До проблеми децентралізації влади в Україні неодноразово зверталось багато вітчизняних науковців з галузі політології, права та державного управління, що зумовлено актуальністю проблеми та практичним значенням результатів досліджень. Можна стверджувати, що предмет децентралізації перебуває в полі зору дослідників з початку 2000-х рр., коли були здійснені перші спроби проведення цієї комплексної реформи. До цього часу захищено декілька кандидатських (А. П. Лелеченко, Р. А. Колишко, А. С. Матвієнко, Р. В. Сметанін, К. О. Линьов) та одна докторська (Н. А. Мяловицька) дисертацій з проблеми децентралізації, а також написано велику кількість статей про перспективні напрямки реформування Конституції України у вказаному контексті (В. Бесчастний, А. Стрижак, Ю. Шемчушенко, О. Чернецька, Н. Чудик, І. Ярошенко, І. Семигуліна та ін.).